

GYÓGYSZERÉSZETTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

Gyógyszerészet 41. 687-688. 1997.

A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlései Sopronban*Dr. Nikolics Károly*

A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűléseit 1841 óta hazánk különböző városaiban rendezték meg. 150 évvel ezelőtt, 1847-ben Sopronban került sor e nagy múltú egyesület tudományos konferenciájára. Másodszer 1929-ben rendezték Sopronban a Vándorgyűlést. A közlemény beszámol e két konferenciáról, kiemelve a gyógyszerészi vonatkozásokat. Majd néhány tanulmányt ismertet a két Vándorgyűlés anyagából.

Hazánkban 1841-ben alakult meg – Bugáth Pál kezdeményezésére – a Természetudományi Társulat. Folyóirata volt a Természetudományi Közlöny. Ugyancsak 1841-ben indult meg az Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűléseinek sorozata. A fővárosi alapítás után Kolozsvár, Pécs, Kassa-Eperjes volt az ülések színhelye. 1847-ben, tehát 150 évvel ezelőtt Sopronban rendezték meg a Vándorgyűlést. Majd 1929-ben másodszer ültek ismét itt össze. A két Vándorgyűlés anyagát a Soproni Patikamúzeumban őrizzük. A két ülésre való visszatekintés több szempontból hasznos. Alkalmat ad gyógyszerészi vonatkozások összefoglalására is.

Az 1847. évi Nagygyűlés

Az 1847. évi Nagygyűlés „történeti vázlatát és munkálatait” Halász Gejza orvos-sebész, a Nagygyűlés pénztárosa szerkesztette. Ezt írta az értekezések kiadásáról: „bármely irodalomban nyereségnek tartható, annival inkább a mi -kivált természettudományokban nem oly gazdag irodalmunkban”

A könyv első oldalán *galánthai herczeg Esterházy Pálnak*, a Nagygyűlés elnökének képét láthatjuk. Közli a napirendet, a megtartott értekezéseket (plenáris előadásokat). A második részben szerepelnek a szakosztályokban tartott előadások.

A Nagygyűlésen 483 résztvevőt köszöntöttek a Monarchia egész területéről, továbbá néhány külföldi vendég is megjelent. A meghívó szerint az összejövetel „a tudományt gyarapítja s azt a magyar geniushoz alkalmazva a nemzet sajátjává tenni törekszik”. A résztvevők között 17 gyógyszerész nevét találjuk, közöttük 6 soproni szerepel.

A konferencia alkalmából két emléklakettet verettek. Az egyikken Flora és Aesculap kezét fogva szerepel Sopron Város címerével.

A szakosztályok ülésein számos, ma is hasznosnak tűnő előadás hangzott el. Közülük kiemelendők a következők:

Az I. Orvosi-sebészeti szakosztályban *Sándorffy János* főorvos „Sopron Vármegye leírása” címmel ismertette a megye földrajzi helyzetét, ásványkincseit, vizeit. Felsorolta a Fertő tó és a megye forrásvizeinek vegyi összetételét. Ennek nyelvezetében az alábbi kifejezéseket találjuk: sósavas mészéleg – murias calcis = kalcium klorid; sósavas keseréleg – murias magnesia = magnézium klorid;

rid; sósavas szikéleg – murias natri = nátrium klorid; szénsavas mészéleg – carbonas natri = nátrium karbonát.

A súlyokat lat, illetve uncia egységekkel jelöli.

Bő a megye „közegességének” ismertetése. Ebből megtudjuk, hogy a közegesség fölött 18 orvostudor és 57 sebész őrökdi. A megye 12 gyógyszer-tárából Sopronban 4 működik.

A megyében uralkodó kórok közül többnek a gyógy módját ismertette. Így a súly (skorbut) gyógyszerül a kálmos gyökér forrázatja Myngsicht kénsavas festvényével keverve s Haller savanyúvízzel elegyítve ajánlatos. Legjobbnek Lind borát tartja, mely bor, víz, cukor és citromlé elegye.

A II. Egyesített természettani, földrajzi, csillagászati, archeológiai szakosztályban *Kemény József gróf* és *Jedlik Ányos* elnökölt. Utóbbi bemutatta ún. hullámgépét, amellyel hullámok keletkezését, visszaverődését és meghajlását tanulmányozta.

A III. Ásvány-, föld-, vegy-, s gyógyszer-tani szakosztályban szerepelt *Wagner Dániel* vegytudor és pesti gyógyszerész két előadással. Az egyik „Gyógyszer-tani értekezés, mesterséges ásványvizek és azoknak oly gyógyszerek általi helyettesítése felett, melyek minden gyógyszer-tárban és minden időben kiszolgáltathassanak”. Wagner a beteg emberen kívánt segíteni azzal, hogy gyógyszer-tárban olcsón előállítható ásványvizek előírátat dolgozta ki. A hatóanyagokat tiszta vízben (esővizet ajánl) oldatja és a kívánt hőfokra melegíteti. A porok nevét az előzőekben leírt nomenklatura szerint közli.

A másik előadás címe: „A tarcsai ásványvíz vegybon-tása”. Ebben többek között az iblany (jód), a büzeny (bróm) sókat, a szénsavas vaséleccet (vasoxidulkarbonát), vilsavas keseréleget (agyagfoszfát) kifejezéseket használja az ásványvízben talált alkatrészekre.

A IV. szakosztály volt az állat- és növény-tani, az V. a gazdasági tárgyú előadások fóruma.

A könyv függeléke szól a kiállításokról is. A régiségek, fegyverek, edények mellett több antik könyvet mutattak be: német nyelvű Szentírás 1954-ből, latin nyelvű Bibliát 1522-ből, magyar törvényeket latin és magyar nyelven 1637-ből.

Az üléseket kiegészítő társadalmi program is bőséges volt. A Casino-ban tartott fogadás mellett több kirándulást szerveztek. Az egyik ülést *Esterházy Pál* meghívására

Kismartonban tartották Az ide vezető útról, mely a Fertő tó mellett vezetett, a jegyzőkönyv többek között a következőket írja: „az érintett helységeiben a tisztaság és építkezés azon álláspontját szemlélté, mely a sopronmegyei parasztság közt sarjadtó civilizációnak s ezzel karöltve járó szorgalomnak és vagyonosodásnak tanúsága”

Az 1929. évi Nagygyűlés

1929. augusztus 27–31 között került sor másodízben Sopronban a Vándorgyűlésre. Ennek tudományos programja és a kiegészítő társadalmi programjai – mai szemmel nézve is – korszerűek, színvonalasak voltak. A konferencia tb. elnöke *herceg Esterházy Pál dr.* volt, az 1847. évi védnök leszármazottja. Elnök *gróf Klebelsberg Kunó dr.* vallás- és közoktatásügyi miniszter, aki a kongresszus megnyitóját mondta. A helyi rendezőbizottság 142 tagú volt, közöttük 7 gyógyszerész neve is szerepelt.

A megnyitó napján három emlékelőadás hangzott el: *Zelovich Kornél* műegyetemi tanár: „Gróf Széchenyi István, a nemzet legnagyobb építőmestere”; *Tauffer Vilmos* egyetemi tanár: „A szülészeti rendtartás” és *Imre József* „A belső elválasztás és a szembajok közti kapcsolat”

Nagyszámú előadás hangzott el a szakosztályokban. Ezek közül kiemelem a gyógyszerész szerzők munkáit.

I. Az Orvosi és Közegészségügyi Szakosztályban 69 előadást tartottak. Gyógyszerész szerző *Andriska Viktor dr.*: „A védekezés módjai gázháború esetén”.

II. A Természettudományi Szakosztályban 66 előadásra került sor különböző témakörökből. Gyógyszerészi vonatkozásúak: *Lipták Pál dr.*: „Az élvezeti szerekről”, *Sztankay Aba dr.*: „Az acetylsavas alkali s alkali földfém-sók hydrolyzisének és ezek hydrolytikus vegyfolyamatainak ismertetése”, *Weszelszky Gyula dr.*: „A radioaktivitás és a geológia”.

III. A társadalomtudományi szekcióban hangzott el *Ambrus Tibor*: „Az anya- és csecsemővédelem Magyarországon” c. előadása

A IV. szekcióban külön szerepeltek a „gyógyszerésztudományiak”: *Andriska Ödön dr.*: „China készítmények vizsgálata”, *Augusztin Béla dr.*: „A gyógynövények egyöntetű értékmeghatározása”, *Baradlai János dr.*: „Paracelsus és a skolasztikai orvosgyógyszerészet”, *iff. Bayer Antal dr.*: „A gyógyszerészet gazdasági válsága és a gyógyszerkülönlegességek”, *Gyarmati Imre*: „Gyógynövény kereskedelem”. *Koritsánszky Ottó* két előadást tartott: „A gyógyszerészet egészségügyi szolgálatai nemzetközi vonatkozásban” és „Kiképzési reformtörékvések és a gyógyszerészképzés az európai államokban”. További előadások: *Mozsonyi Sándor dr.*: „A német gyógyszerügyi üzemrend”, *Wéber Dezső dr.*: „A gyógyszerész-gyakorlat köréből”, *Zahoránszky Ervin dr.*: „Minimális jódmennyiségek meghatározása”, *Zalay Dezső dr.*: „Vitamin tartalmú gyógyszerek”.

A felsorolt előadók közül többen még néhány évtizedig

hivatásunk szolgálatában álltak mint oktatók vagy egyéb vezető pozíciókat töltötték be. A témák mind a tudományos kutatás, mind a napi gyakorlat kérdéseit felölelték.

A tudományos programot gazdag társadalmi műsorok egészítették ki: kiállítások, kirándulások a város környékére és Ausztriába stb. Az ismerkedési est, társas összejövetelek sikeresek voltak és hasznos személyi kapcsolatok kialakítására nyújtottak alkalmat

A két Vándorgyűlés néhány tanulsága

Az 1847. évi konferencián a tudományágak még szorosabb csoportot képeztek, pl. a kémia és az ásványtan. Előtérben voltak a megfigyelések, egyszerűbb kísérletek. 1929-ben minden téren nagyobb volt a fejlődés. A tudomány szakosodott, határterületi tudományágak alakultak ki. Megkezdődött műszerek kidolgozása.

Újabb problémák megoldásáról adtak számot, mint az energia-gazdálkodás, radioaktivitás, népbetegségek leküzdése stb.

1847-ben még alig találkoztunk tudományos egyesületekkel. 1929-ben már több közösség ápolta a tudományt. Itt az ismeretterjesztés is előtérbe került. Ez tükröződött a résztvevők összetételében is. Amíg másfél évszázada csak a tudomány művelői jelentek meg, addig 1929-ben a tudomány iránt érdeklődő, kívülálló személyek is szép számmal megjelentek. Itt érvényesült az 1841-ben alapított Természettudományi Társulat egyik célkitűzése: a tudományos ismeretterjesztés megvalósulása.

Gyógyszerészi szemszögből nézve megállapítható, hogy hivatásunk képviselői mind a tudományos programban (16 előadással) szerepeltek, mind a soproni kollégák a szervezésből kivették részüket. Itt már tapasztalható volt az orvosok és a gyógyszerészek együttműködése. Ez később erősödött. Elindultak nálunk is az „Orvos-Gyógyszerész Napok” konferenciái.

A vándorgyűlések a korábbi idők kedvelt rendezvényei voltak. Ilyen sorozatok az MGYT keretében is vannak a szakosztályok rendezvényei között, különböző tudományágak konferenciáinak formájában.

Az ismertetett két konferencia helyszínétől Sopront választották. Olyan vidéki városokban, ahol a tárgyi feltételek alkalmasak, célszerű konferenciákat rendezni. Új együttműködések alakulnak ki, a társadalmi programok baráti kapcsolatokra adnak alkalmat s maradandó élményt jelentenek.

Sopron a tradíciókat később is folytatta. Az MGYT megyei szervezete az elmúlt fél évszázad alatt közel 30 országos, részben nemzetközi részvételű konferenciát szervezett. Ezért is kezdeményeztük a „Sopron konferencia város” cím felvételét. A város címerében levő nyitott kapu vendégszeretetünk jelképe.

K. Nikolics: *Conferences of Hungarian physicians and natural scientists at Sopron*